

LAUSUNTO

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
Erityisasiantuntija Nanni Olsson

15.10.2025

*Eduskunnan hallintovaliokunnalle***HE 90/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta**

Hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä HE 90/2025 vp. Esityksessä ehdotetaan, että kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja ihmis-kaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntaa, myönnettävää vastaanottorahan perusosaa ja ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle myönnettävää käyttörahaa sekä täydentävää vastaanottorahaa koskevien väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 11.6.2026 asti.

Vastaanottorahan ja käyttörahan kansaneläkeindeksillä tarkistettua määrää pienennettiin väliaikaisesti vuonna 2024 lailla 466/2024, joka on voimassa vuoden 2025 loppuun. Perustuslakivaliokunta antoi hallintovaliokunnalle lausunnon (PeVL 25/2024 vp) väliaikaista muutosta koskevasta hallituksen esityksestä (HE 28/2024 vp). Perustuslakivaliokunta on edellä kuvatussa lausunnossaan pitänyt väliaikaista sääntelyä perustuslain kannalta hyväksyttävänä, kun siihen tehtiin valiokunnan edellyttämät muutokset. Nyt lausuttavana olevassa esityksessä ei ehdoteta muutoksia kyseisen sääntelyn sisältöön.

Oikeusministeriö on esityksen valmisteluvaiheessa antamassaan lausunnossa kiinnittänyt huomiota voimaantulosäännöstä koskevaan säädöstekniseen virheeseen, tarpeeseen arvioida säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa ehdotetun sääntelyn suhdetta perustuslain 19 §:n 1 momenttiin sekä siihen, ettei esitysluonnoksen vaikutuksia ollut arvioitu perus- ja ihmisoikeuksien ja ihmiskaupan vastaisen työn näkökulmasta. Jatkovalmistelussa voimaantulosäännöstä koskeva virhe on korjattu ja esitystä on jossain määrin täydennetty huomioiden joiltakin osin oikeusministeriön lausunnossa esiin nostetut seikat.

Vaikka esitykseen on lisätty jakso ”vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin” ja siinä on todettu vastaanottorahan pienentämisen jatkamisen olevan merkityksellistä perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaisen ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon turvan toteutumisen näkökulmasta, on vaikutusten arviointi hyvin niukkaa eikä ehdotetun sääntelyn todettua merkityksellisyyttä ole avattu. Tähän kytkeytyy myös se, ettei suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa ole arvioitu sääntelyn jatkamisen vaikutusta perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaisen turvan

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

toteutumiseen, vaan ainoastaan viitattu perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 25/2024 vp, jonka mukaisena sääntelyä jatkettaisiin.

Sääntelyn väliaikaisuudesta huolimatta sen vaikutuksia on tärkeää seurata tiiviisti ja järjestelmällisesti. Sääntelyn vaikutuksia tulee seurata erityisesti lasten, perheiden ja yksin tulleiden alaikäisten sekä muiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien näkökulmasta. Tietoja väliaikaisen muutoksen vaikutuksista tulisi hyödyntää pysyvän lainsäädännön valmistelussa vastaanottodirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Ihmiskaupan vastainen työ

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että esityksen vaikutusten arviointia on täydennetty arvioimalla esityksen vaikutuksia yleisesti lapsiin sekä ihmiskaupan uhreihin. Oikeusministeriö on esitysluonnosta koskevassa lausunnossaan nostanut kuitenkin tämän ohella esille tarpeen arvioida esityksen vaikutuksia suhteessa ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta annetun Euroopan neuvoston yleissopimuksen (SopS 43–44/2012) mukaisiin velvoitteisiin. Lisäksi oikeusministeriö on nostanut esille esityksen vaikutusten arvioinnin erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmiskaupan lapsiuhrien sekä ihmiskaupan uhrien lasten osalta. Vaikutusten arviointia sanotuilta osin pidettäisiin perusteltuna.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota esityksessä todettuun huomioon, jonka mukaan toimeentulon alentuminen on vain yksi monista tekijöistä uhriutumiseksi. Oikeusministeriö katsoo, että toimeentulotason alentuminen on merkityksellistä niin hyväksikäytön alttiuden, hyväksikäytön ilmitulon ja siitä irtaantumisen sekä ihmiskaupan uhrin toipumisen kannalta. Myös uudelleen uhriksi joutumisen riski voi kasvaa, mikäli vastaanottoraha ei tarjoaisi riittävää toimeentulon turvaa. Samoin vaikutuksia voi olla myös rikosvastuun toteutumiseen, jos hyväksikäyttö ei tulisi viranomaisten tietoon.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 20 ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 28/2024) todetaan, että vastaanottorahan pienentäminen saattaa kasvattaa ilman oleskeluoikeutta maassa oleskelevien määrää, mikäli henkilö arvioi, että hänellä olisi paremmat edellytykset toimeentuloon laittomasti maassa oleskelevana kuin vastaanottojärjestelmän asiakkaana. Oikeusministeriö viittaa tältä osin aikaisempaan lausuntoonsa todeten, että myös tämä saattaa altistaa ihmisiä hyväksikäytölle.

Oikeusministeriö huomioi lisäksi, että eduskunnassa on käsittelyssä haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin vaikuttavia esityksiä (HE 50/2025 vp). Eri esitysten yhteisvaikutukset saattavat johtaa kohtuuttomiin lopputuloksiin ja altistaa haavoittuvassa asemassa olevia hyväksikäytölle.